

TAFOFIEL 005 – oktober 2010

Sinds februari 2010 mag u van Epitaaf vzw op gepaste tijd een nieuwsbrief in uw mailbox verwachten. Wij hopen u op deze manier beter en sneller te informeren over onze activiteiten.

Worden behandeld in deze Tafofiel 005

1. Geplande activiteiten
2. Publicaties
3. Begraafplaatsen in de kijker
4. Bloemlezing uit de pers
5. Lidgelden

De naam Tafofiel, uit het Grieks "taphos" = graf, en "philos" = vriend, een gepaste naam dus voor de elektronische nieuwsbrief van Epitaaf vzw.

Veel leesplezier.

ACTIVITEITEN

Viering Marcel Celis

Twintig jaar lang was **Marcel Celis** voorzitter en boegbeeld van Epitaaf vzw.

In november 2010 gaat Marcel op pensioen en vertrekt hij naar het hoge noorden....

Epitaaf vzw nodigt u uit om hem 'uit te wuiven' bij een glaasje. Iedereen is welkom!

Zaterdag 30 oktober 2010 - 18 u
Museum voor Grafkunst

Wie aanwezig zal zijn op de receptie, graag een seintje vóór 26 oktober

info@epitaaf.org

Lendennamiddag voorafgaand aan de viering van Marcel Celis:

een demonstratie beeldhouwen met puntpasser,

zaterdag 30 oktober vanaf 14u-18u

Museum voor Grafkunst, voormalig atelier Salu

O.-L.-Vrouwvoorplein 16

1020 Laken

Zaterdag 30 oktober geeft Sofie Verheyen vanaf 14u een demonstratie van beeldhouwen. Op die manier wordt duidelijk hoe het uitgesteld alaam van Ernest Salu werd gehanteerd.

Sofie Verheyen is meester in het kunstambacht steen en beeld. Ze focust op figuratief gekapte beelden in natuursteen, dit hoofdzakelijk in opdracht als grafbeeldhouwer, portrettist of animalier. Daarnaast creëert ze een eigen oeuvre waarmee ze af en toe tentoonstelt.

www.verheyensofie.be

TENTOONSTELLINGEN

Eeuwig vergund? Funerair erfgoed in Poperinge

Tentoonstelling en voorstelling van de databank van de oude begraafplaats van Poperinge

30-31 oktober en 4-7 november 2010 van 13 tot 17 uur
Gasthuiskapel Gasthuisstraat 1a 8970 Poperinge
Toegang gratis

Een groep gedreven vrijwilligers ging de uitdaging aan. Ze fotografeerden alle graftekens, ontcijferden de opschriften, interpreteerden een veelheid aan symboliek en deden uitvoerig biografisch onderzoek. De verzamelde gegevens werden systematisch opgenomen in een databank.

De tentoonstelling belicht de verbanden tussen de graftekens, de personen, de opdrachtgevers en uitvoerders, de materialen en de symbolen. De databank zal er te consulteren zijn.

Dit uniek project kwam tot stand op initiatief van de stad Poperinge en CO7. Het kon worden uitgevoerd dankzij de steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en INTERREG. Epitaaf vzw coördineert het project.

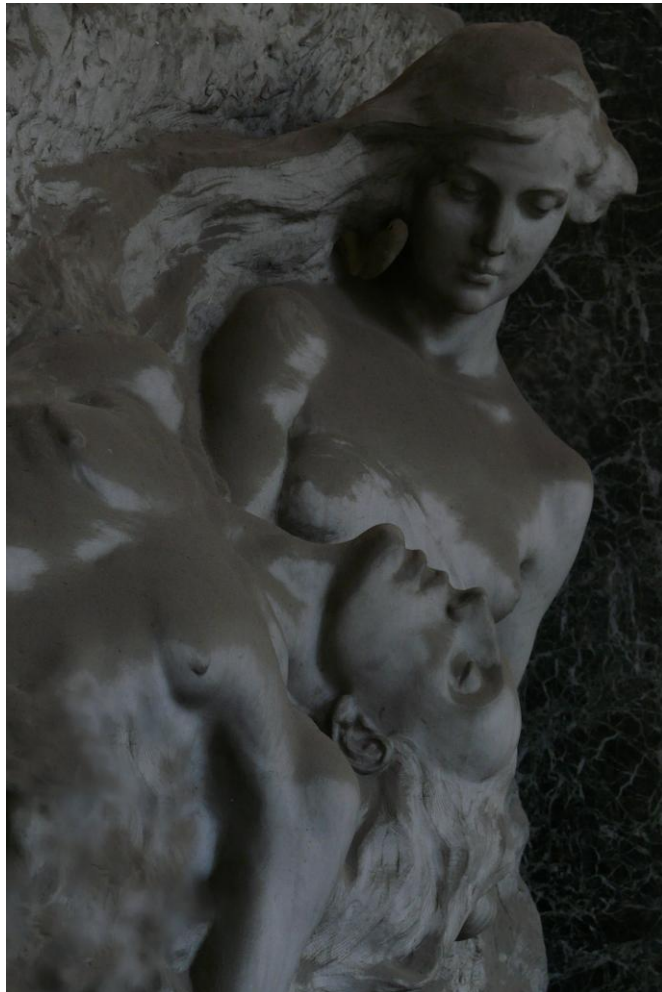
Meer info: Stadsarchief Poperinge - stadsarchief@poperinge.be - 057 33 56 25

Rondleidingen op de tentoonstelling op 6 en 7 november om 14 u., 15 u. en 16 u.

Rondleiding op de oude begraafplaats, hoek Rekhof-Deken de Bolaan, op vrijdag 5 november om 14 u., zonder inschrijving, 3 euro.

De vrouw in de funeraire kunst

Fotografie Raoul Verstraeten

5

ART GALLERY Z Knokke – Heist

Van 2 oktober tot en met 28 november. Enkel op zaterdag, zondag en feestdagen van 11 tot 19 uur.

In deze tentoonstelling staat het beeld van de vrouw in de funeraire kunst centraal. Verstraeten zoekt er het melancholische en poëtische beeld op van de vrouw in de funeraire plastiek.

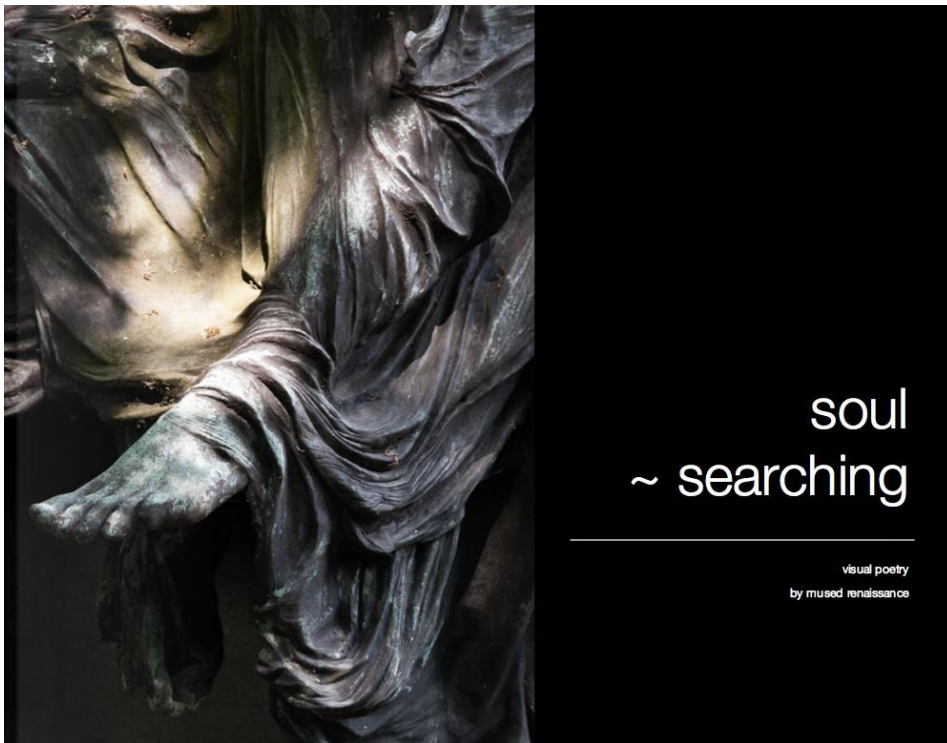
ART GALLERY Z

Zeedijk 625 Knokke-Heist

soul~searching

door **Mused Renaissance**

Afscheidscentrum van de Westerbegraafplaats, Palinghuizen 143 te Gent
zaterdag 30 oktober tot en met maandag 1 november 2010
van 10 tot 18 uur (gratis toegang)

(PatrickDS - www.udjat.net)

De fotoreeks “soul~searching” wordt gepresenteerd op een tijdstip en op een locatie die het onderwerp een extra dimensie geven: tijdens het Allerheiligen-weekend en in een uniek neoklassiek gebouw. De strak ingelijste foto’s - 60 x 40 cm groot - werden in mei van dit jaar opgenomen op dezelfde plek waar ze nu worden tentoongesteld: de Gentse Westerbegraafplaats.

“soul~searching” heeft niet de intentie om een overzicht te geven van de (kunst)historische grafmonumenten, standbeelden en andere kunstwerken die deze unieke dodentuin bevolken. De poëtische fotoreeks is veeleer een verrassende kijk op de schoonheid van sculpturale details, een wandeling te midden van kunst en natuur, een ontmoeting met oude vrienden van brons en marmer, een zoektocht naar de stilte van de ziel...

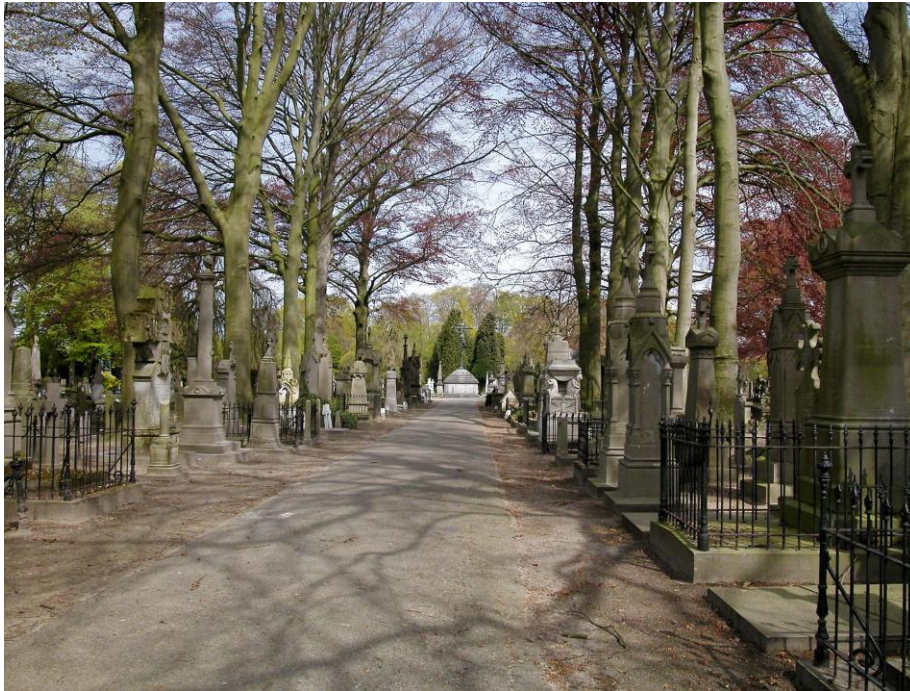
de tentoonstelling kwam tot stand dankzij de steun van Stad Gent - SintLucasAcademie - Dela funerals bvba.

STUDIEDAG

Brugs funerair erfgoed

donderdag 25 november 2010

Vriendenzaal Musea Brugge (Groeningemuseum), Dijver 12 te 8000 Brugge

Programma:

- 09u00 koffie
- 09u25 verwelcoming door Bernard De Cuyper, schepen voor bevolking, burgerlijke stand en groen
- 09u30 *Leven na de dood. Onderhoud van grafmonumenten*, door Brecht Lagae (Monumentenwacht West-Vlaanderen)
- 10u15 *Graven, grafmonumenten en grafsymboliek*, door Ronald Van Belle (deskundige vlakke grafmonumenten en memorietafereelen met persoonsafbeeldingen)
- 11u00 koffie
- 11u30 *Neogotiek op de Brugse begraafplaatsen*, door Jean Van Cleven (Bethunianum)
- 12u15 broodjesmaaltijd
- 13u30 *Funerair groen in Brugge*, door Heidi Goeminne en Patrick Cardinael (Groendienst Brugge)
- 14u15 *Het Brugs funerair erfgoed anders bekeken. Verslag van een uitgebreid archiefonderzoek*. door Stefanie Hap (kunstwetenschapster specialisatie bouwkunst en een minor archeologie)
- 15u00 koffie
- 15u15 *Spirituele landschapsarchitectuur* door Andy Malengier (landschapsarchitect)
- 16u00 einde

20 euro (studenten 15 euro), inclusief broodjeslunch en teksten sprekers

Inschrijven via 0473-20 49 76 of benoit.kervyn@brugge.be

Bedrag storten op rekeningnummer van de Burgerlijke Stand Stad Brugge – BE74 0910 1134 68 07, met de mededeling “studiedag Funerair erfgoed” en naam.

PUBLICATIES

Jaarboek Epitaaf

Om diepgaander artikels te kunnen leveren, zal vanaf 2010 de periodiek verschijnen als een lijvig JAARBOEK.

Alle leden die zijn aangesloten in 2010 krijgen het jaarboek toegestuurd.

Een index van alle op papier verschenen Nieuwsbrieven en Periodieken van 1988-2009 vindt u op: www.epitaaf.org/periodiek.html. De meeste zijn nog te koop, anders is een kopie verkrijgbaar. Momenteel kan een pakket van 10 nummers van de periodiek aangekocht worden aan de voordeelprijs van 30 euro (zonder verzendingskosten). Informatie: info@epitaaf.org.

Pieter Braecke (1858-1938): Als de ziele luistert

Catheline Metdepenninghen & Marcel M. Celis

m.m.v. Françoise Aubry, Marjan Buyle, Linda Van Santvoort & André Possot

In november verschijnt M&L Cahier 18, een uitgave van Ruimte en Erfgoed. Meer dan 70 jaar na het overlijden van Pieter Braecke (1858-1938), vormt dit Cahier de eerste monografie over deze beeldhouwer, zijn leven en oeuvre, zijn opdrachtgevers en artistieke impact, maar ook de dramatische teloorgang van een uitzonderlijk ensemble gipsen beeldmodellen. Een uitvoerige en geïllustreerde Catalogue raisonné reconstrueert dit heden zwaar gehavend maar nog steeds representatief ensemble.

In 1928, tien jaar voor zijn overlijden en ruim 70 jaar oud, schenkt de beeldhouwer Pieter Braecke aan zijn Westvlaamse geboortestad Nieuwpoort een groot aantal originele gipsmodellen van zijn beelden en reliëfs, samen met zijn talrijke erediploma's en -medailles. Ze vinden een onderkomen in een daartoe opgericht museum in de heropgebouwde stadshal, later in het Kasteeltje.

Zijn leerjaren aan de Stedelijke Academie van Brugge bekostigt Pieter Braecke met praktische ervaring in het atelier van de Brugse beeldhouwer Hendrik Pickery. Aan de Stedelijke Academie van Leuven vervolmaakt hij zijn opleiding bij de beeldhouwer Gerard Vander Linden. In Brussel bouwt hij verdere ervaring op in het atelier van de Franse ornamentist Georges Houtstont. Het zijn nochtans de vier jaren die hij als praticien doorbrengt in het Brusselse atelier van Paul De Vigne, die zijn stijl, zijn kunstopvattingen en zijn artistiek entourage in grote mate zullen bepalen.

Vanaf ca 1890 gevestigd in de Brusselse randgemeente Sint-Joost-ten-Node, einde 19de eeuw een artistiek broeinest, wordt hij opgenomen in de kunstmiddens rond de mecenas Henri Van Cutsem. Het is mogelijk dat hij in deze kringen architect Victor Horta ontmoet, met wie hij een levenslange samenwerking en vriendschap aanknoopt. Herhaaldelijk gelauwerd zijn ondermeer hun bijdragen voor de Belgische paviljoenen op de wereld- en internationale tentoonstellingen van Turijn 1902, Milaan 1906 en Parijs 1925.

Braecke blijkt een solitaire, zwijgzame maar harde werker en een aanzienlijk deel van zijn oeuvre maakt weinig opvallend deel uit van architecturale ensembles. Tijdens zijn lange carrière vergaart hij nochtans internationale naam en faam.

De Eerste Wereldoorlog zet een rem op zijn activiteiten en herleidt zijn West-Vlaamse geboortestad tot een puinenveld. Zijn oorlogsgedenktekens voor Court-Saint-Etienne, Opwijk, Ath, Oostende, Aarschot, Nieuwpoort, Tongeren en Nossegem getuigen op ruim 60-jarige leeftijd van een herwonnen elan. Uitschieter vormt het IJzermonument, bij de historische sluizen die de omgevende vlakte in 1914 blank zetten en de vijandelijke opmars stuiten.

Een niet minder waardevol aspect van zijn oeuvre vormen het handvol grafmonumenten, waarmee ondermeer de relatie gelegd wordt met de schrijver Herman Teirlinck en de vriendenkring van Pieter Braecke, die nooit zijn eenvoudige afkomst en Vlaamse origine zou verloochenen.

Tijdens de Open Monumentendagen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bezochten meer dan 200 mensen het Museum voor Grafkunst te Laken. Daar konden o.m. de twee gerestaureerde gipsen van Braecke worden bewonderd, die ter plaatse door twee restaurateurs van het VIOE waren behandeld.

BESTELLEN

U ontvangt het boek (360pg, 21x29,7cm) automatisch na overschrijving van 50 euro op rekening nr. 091-2206040-95 van:
Vlaamse Overheid - Ruimte & Erfgoed
Koning Albert II-laan 19 bus 3
1210 Brussel
met vermelding: "M&L Cahier 18 - Pieter Braecke"

Info: diane.torbeyns@rwo.vlaanderen.be, tel 02-553 16 13

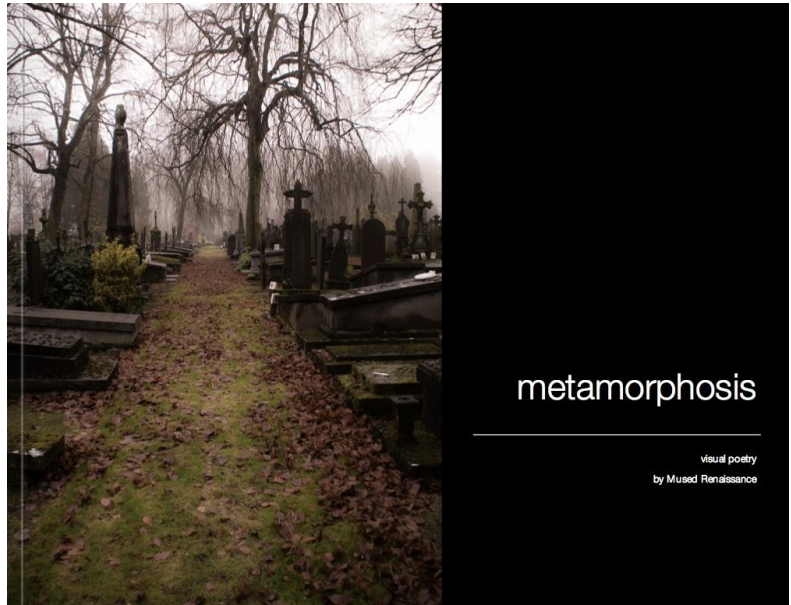
soul~searching en metamorphosis

door Mused Renaissance

Na de tentoonstellingen, ook de boeken

Ter gelegenheid van de tentoonstellingen "soul~searching" (2010) en "metamorphosis" (2009) zijn twee gelijknamige fotoboeken verkrijgbaar.

"metamorphosis" toont 16 foto's die in december 2008 werden gemaakt op de Centrale Begraafplaats van Brugge; "soul~searching" bevat 36 foto's die in mei 2010 zijn opgenomen op de Gentse Westerbegraafplaats. In tegenstelling tot het zeer gedempte licht en de bijna-afwezigheid van kleur in de "metamorphosis"-reeks toont "soul~searching" het levendige spel van zonlicht en schaduw op architecturale en sculpturale details in een zeer mooi kleurenpalet. Beide boeken werden door de auteur van de fotoreeksen samengesteld, van enkele poëtische teksten voorzien en door een professionele drukkerij afgewerkt. Deze uitgave in eigen beheer is niet in de handel verkrijgbaar.

"I believe in the imagination. What I cannot see, is infinitely more important than what I can see"
(Duane Michals)

Mused Renaissance is gegroeid vanuit de fotografische zoektochten van Patrick De Smet, in een vorig leven classicus en egyptoloog, nu voltijds artistiek fotograaf. De beelden die met de camera worden gemaakt zijn picturaal en poëtisch opgevat. Licht en schaduw in zijn foto's roepen vaak sfeer, stilte, en diepe gevoelens op bij de toeschouwer. Mused Renaissance maakt zo goed als nooit recht-toe recht- aan foto's, maar probeert momenten uit een ongeschreven verhaal, beelden uit een droom, het onzichtbare achter het zichtbare weer te geven. (www.udjat.net)

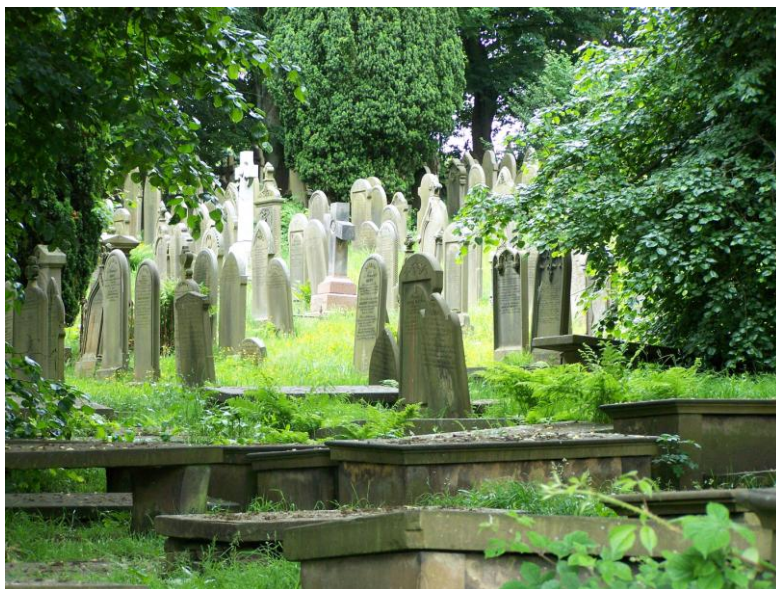
- **metamorphosis**: 28 x 21,5 cm, 16 kleurenfoto's, 20 blz., prijs: € 40 (verzending inbegrepen)
- **soul~searching**: 28 x 21,5 cm, 36 kleurenfoto's, 40 blz., ingebonden, met kaft en omslag, prijs: € 90 (verzending inbegrepen).

Bestellen kan door het overschrijven van het juiste bedrag op 001-4851581-08 van Patrick De Smet, met duidelijke vermelding van *titel(s)*, *aantal exemplaren*, *uw naam en volledig adres*. Een week na ontvangst van het bedrag worden de boeken bij u thuis bezorgd. Verdere inlichtingen kunt u krijgen bij de auteur zelf (tel 050 344 071 of email udjat@udjat.net).

BEGRAAFPLAATS IN DE KIJKER

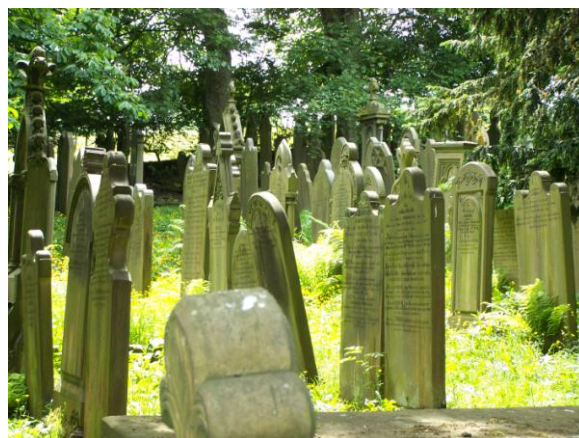
De gezusters Brontë en de St.-Michael & All Angels Church in Haworth,

Tekst en foto's Evy Van de Voorde

Het dorpje Haworth is één van de grootste toeristische trekpleisters in Yorkshire (U.K.), met als hoogtepunt het Brontë Parsonage Museum. In deze voormalige pastorie woonde en werkte vanaf 1820 de familie Brontë. Charlotte, Emily en Anne Brontë zijn wereldwijd gekend als de auteurs van onder meer *Jane Eyre* en *Wuthering Heights*.

12

Het Brontë Museum werd geopend in 1895, en bevond zich toen nog op de bovenste verdieping van de bank in Haworth. De Parsonage zelf, het huis waar de Brontës hadden gewoond, bleef tot aan de verkoop in 1928 gebruik als pastorie. Vanaf 1928 richtte men daar het Brontë Parsonage Museum in. Dat museum ligt vlak naast het stembankkerkhof bij de St.-Michael & All Angels Church.

De familie Brontë ligt zelf niet begraven op dit kerkhof, maar in een familiekerlder in de zuidoostelijke hoek van het kerkje, vlakbij de Brontë-kapel. Hier rusten ook Emily (1818-1848) en Charlotte (1816-1855). Anne (1820-1849) overleed in Scarborough en ligt daar begraven.

Na de afbraak van de kerk in 1879 bleef alleen de toren over. Gelukkig liet men de grafkelder van de Brontës ongemoeid. De nieuwe kerk, ingewijd in 1881, werd op exact dezelfde plaats opgetrokken.

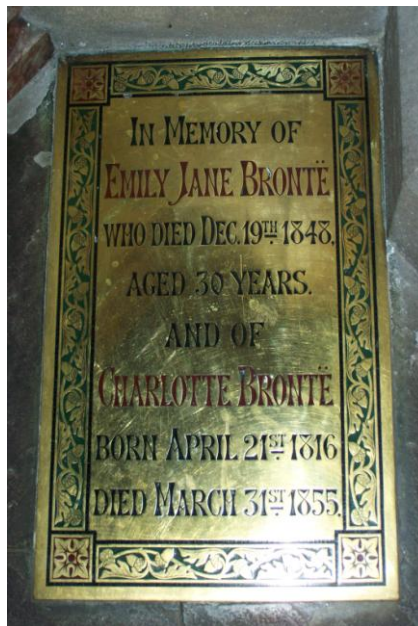
Tussen 1840 en 1850 vonden op het kerkhof rond de St.-Michael & All Angels Church 1.344 begrafenissen plaats. De gemiddelde levensduur bedroeg amper 25 jaar en slechts 59 % van alle kinderen werden ouder dan zes jaar.

Toen al raadde de General Board of Health aan om het overvolle kerkhof te sluiten. Het gebruik van vlakke grafzerken verhinderde de plantengroei, toen nodig geacht voor het ontbindingsproces.

De Brontë grafkapel in de kleine kerk.

Ingewerkt in de kerkvloer, herdenkt een koperen grafplaat Emily en Charlotte Brontë. De grafkapel bevindt zich niet ver van de koorbank waar de familie Brontë zat tijdens de misvieringen.

Bovenstaande foto geeft een zicht op een gedeelte van het kerkhof, met op de achtergrond het Brontë Parsonage Museum. In de kerkmuur herinnert een gedenksteen aan de vroegere doorgang naar het kerkhof, die ook door de zusjes Brontë werd gebruikt. Na hun overlijden werden zij langs diezelfde doorgang overgebracht naar de familiekelder in de St.-Michael & All Angels Church.

Bronnen:

Dinsdale, Ann & White, Kathryn, 1998, Brontë Parsonage Museum, Haworth. A Souvenir Guide
Dinsdale, Ann, 2007, The Brontë Connection

<http://www.bronte.info>

http://en.wikipedia.org/wiki/Bront%C3%AB_Parsonage_Museum

BLOEMLEZING UIT DE PERS

Epitaaf bestuurslid Pierre Brewee volgt wat er verschijnt m.b.t. funerair erfgoed in de pers en media op de voet. Hij maakt voor ons een korte samenvatting. In geen geval heeft deze bloemlezing de bedoeling om volledig te zijn maar is ze eerder opgevat om er trends in aan te wijzen en soms ook de berichten van een kritische noot te voorzien.

Graven van luchtvaartpioniers Stampe en Ivanow in ere hersteld

75 jaar geleden kwamen de luchtvaartpioniers Leon Stampe en George Ivanow om bij een testvlucht met een nieuw type bommenwerper. Luchtvaartprominenten uit heel Europa kwamen afgezakt naar Deurne toen beide mannen naast elkaar begraven werden op de begraafplaats Sint-Rochus in Deurne-Zuid. Na de sluiting van de begraafplaats werden de naamplaten van de grafzerken van Stampe en Ivanow overgebracht naar het Stampe en Vertongen museum, een museum dat vooral oog heeft voor historische vliegtuigen. Daar werden de grafplaten permanent tentoongesteld, maar de graven bleven heel die tijd verwaarloosd achter. Daar is nu verandering in gekomen. Het museum liet replica's maken van de naamplaten en de stad Antwerpen liet de graven restaureren door arbeiders van het sociaal tewerkstellingsproject Levanto. De graven zijn vrij te bezoeken achter de kerk in de Sint-Rochusstraat.

Drie vijvers op nieuwe begraafplaats van Eernegem

Onze begraafplaatsen veranderen meer en meer van uitzicht. Gemeenten en steden inventariseren hun funeraire erfgoed en beschermen en bewaren de waardevolle grafmonumenten, maar de concessies die ten einde gelopen zijn en niet voldoen aan de selectiecriteria worden onverbiddelijk geruimd. Meer en meer wordt gekozen voor een “groene aanpak”: vrijgekomen ruimtes en uitbreidingen worden gevuld met wandelpaden, zitbanken, bomen en kabbelend water, het model van de parkbegraving wordt meer en meer “de nieuwe norm”.

Eernegem is geen uitzondering op deze trend: de uitbreiding en vernieuwing van de begraafplaats, die van start gaat in het voorjaar van 2011, bestaat uit veel groen, drie vijvers en een nieuw dienstgebouw aan de ingang. De vijver die het dichtst bij de huidige begraafplaats ligt krijgt in het midden een grote aula, bestemd als afscheidsruimte. In het midden van de tweede vijver komt een urnenveld en de derde vijver zal dienst doen als strooivijver. Dit alternatief voor de klassieke strooiweide, ook wel eens donatorium genoemd, blijkt meer en meer deel uit te maken van verschillende vernieuwingen en uitbreidingen. In Kortrijk is men begonnen met de bouw van het nieuwe crematorium “Uitzicht”: achter het gebouw is plaats voorzien voor een strooiweide, een columbarium, een urnenveld ... en een strooivijver.

LIDGELDEN EPITAAF 2010

- 20 € gewoon lid
- 125 € steunend lid
- 1500 € beschermend lid

overschrijven op rekeningnummer: 068-2039260-56
iban: be20 0682 0392 6056 bic : GKCCBEBB
met vermelding van naam, adres, e-mail, jaartal en één van de hierboven vermelde termen.
